

بررسی ظرفیت کسب و کارهای استارت آپی ایران در حوزه گیاهان دارویی با نگاه اقتصاد دانش بنیان

ملیکا ملک آرا^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

چکیده

در اقتصاد جدید جهانی استارت آپ ها به عنوان بازیگران کلیدی توسعه اقتصادی در نظر گرفته می شوند. دلیل اهمیت این موضوع، نقش آنها در ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی در سطوح منطقه ای، ملی و صنعتی می باشد. استارت آپ ها به عنوان محرک های مهم ایجاد اشتغال شناخته می شوند. با توجه به جایگاه مهم گیاهان دارویی و فرآورده های طبیعی در چرخه اقتصاد جهانی، اهمیت دادن به استارت آپ ها در این حوزه، می تواند سبب رشد و توسعه پایدار اقتصادی شده و تاثیر بسزایی در امر صادرات غیرنفتی داشته باشد.

واژگان کلیدی

اقتصاد دانش بنیان، گیاهان دارویی، تجارت جهانی، فیتوشیمی، کسب و کار استارت آپ.

۱. دانشجوی پسا دکترا مدیریت سازمان آموزش عالی مدیریت تهران، ایران. (mlym803@gmail.com)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

استارت آپ رویکرد و مفهومی است که در کمتر از یک دهه توانسته است در دنیای کارآفرینی و کسب و کار، انقلاب بزرگی ایجاد کند اینکه بتوان بر اساس یک ایده درآمدزا، سیستم و یا سازمانی را متولد کرد و به آستانه رشد و سرمایه گذاری رساند. استارت آپ یا معادل فارسی آن رویداد شتاب، رویدادی است که به منظور راه اندازی شرکتها و کمپانیهای نوپا برگزار می شود. بنا به تعریف متخصصان، استارت آپ یک کمپانی نوپا است که راهحلی نوین را برای یک مسئله ارائه می کند؛ درحالیکه تضمینی برای موفقیت کمپانی از طریق راه حل ارائه شده وجود ندارد. به هر حال استارت آپ به عنوان یک سرمایه گذاری کارآفرینانه به منظور یک کسب و کار جدید به صورت یک شرکت نوپا ظهور می کند (شهرابی و همکاران، ۱۳۹۸). کسب و کارهای استارت آپی و صاحبان ایده ها می توانند کمک شایانی به تجاری سازی و تکمیل زنجیره ارزش گیاهان دارویی کنند.

کسب و کار استارت آپی

در اقتصاد جدید جهانی استارت آپ ها به عنوان بازیگران کلیدی توسعه اقتصادی در نظر گرفته می شوند. دلیل اهمیت این موضوع، نقش آنها در ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی در سطوح منطقه ای، ملی و صنعتی می باشد. استارت آپ ها به عنوان محرک های مهم ایجاد اشتغال شناخته می شوند. عواملی که باعث خلق یک محیط کارآفرینانه در یک منطقه می شوند، نقش مهمی در موفقیت ایجاد و توسعه استارت آپ ها بازی می کنند. لازم است که عناصر چنین محیطی همانند یک اکوسیستم با یکدیگر تعامل داشته باشند تا بتوانند استارت آپ های موفق را خلق پرورش دهند. یکی از ویژگیهای مهم استارت آپ این است که شیوه جدیدی از کسب و کار که قبلا تجربه نشده است را آغاز می کند. در واقع فرق استارت آپ با یک کسب و کار نوپای عادی این است که تجربه قبلی ندارد و به همین دلیل ریسک های خاص خودش را دارد (تاری و پرلم، ۱۳۹۹). کسب و کارهای نوپا در رویکرد جدید اقتصاد نوین مورد توجه قرار گرفته اند. هدف این شرکت ها، توجه به دستاوردهای پژوهشی با نگاه دانشی و فناورانه از فرآیند تولید تا بازار، پاسخگویی به نیازهای اجتماعی و واگذاری فناوری به صاحبان ایده در محیط های اجتماعی-اقتصادی است. بر اساس تعاریف، کسب و کار نوپا (استارت آپ) یک سازمان موقت است که با کسب و کارهای نوپا، حول ایده های نوآورانه و خلاقانه بنا می شوند. در واقع افرادی خوش فکر با ایده های نو در جستجوی روش هایی برای کسب درآمد از آن ایده و تولید انبوه محصولات خدمات مبتنی بر آن ایده هستند. شرکت های نوپا معمولا مبتنی بر ایده های ریسک پذیرند که مدل کسب و کارشان مشخص نیست و بازار هدفشان در حد فرض است، بنابراین آنها هزینه راه اندازی کمتر، ریسک زیاد و توان بالقوه بالا برای برگرداندن سرمایه دارند (ندافی و احمدوند، ۱۳۹۶).

گیاهان دارویی

گیاهان دارویی یکی از مهمترین منابع دارویی است که از هزاران سال پیش کاربرد داشته اند. سازمان بهداشت جهانی تخمین زده است که بیش از ۸۰ درصد از مردم به صورت سنتی و یا مدرن از گیاهان دارویی استفاده می کنند. بعلاوه بسیاری از داروهای شیمیایی نیز با الگوبرداری از مواد گیاهی ساخته شده اند. اگرچه تقاضا برای این ترکیبات افزایش یافته است اما بسیاری از این گیاهان، زیستگاههای طبیعی محدود دارند و بسته به شرایط محیطی و جغرافیایی محل رویش گیاه، جمع آوری آنها با مشکلاتی مواجه است. از طرف دیگر تولیدات این گیاهان به شدت وابسته به محیط و همچنین قارچ های همزیست است. غلظت پایین این ترکیبات در گیاه، محدودیت منابع طبیعی،

تخریب روزافزون جنگل ها، مراتع و فضای سبز، نابودی گون‌های متنوع گیاهی و جانوری، مشکلات مرتبط با اهلی نمودن و کشت زراعی این گیاهان، توجه محققین را به استفاده از راهکارهای فناوری زیستی جهت افزایش تولید و بهره‌وری گیاهان دارویی معطوف نموده است. فناوری زیستی با بهره‌گیری از علوم مختلف مانند بیولوژی، بیوشیمی، ژنتیک و ... و با استفاده از راهکارهای کشت سلو له‌ها، اندام‌ها و بافتها، مهندسی ژنتیک، نشانگرهای مولکولی، بررسی مسیرهای موثر در تولید آن‌ها و افزایش بیان ژن قادر است کارآیی گیاهان را به عنوان منابع تجدیدپذیر جهت تولید دارو افزایش دهد (امیدی و فرزین، ۱۳۹۱). بازار داروهای گیاهی با توجه به احیای روشهای سنتی و تغییر سیستمهای بهداشت و درمان، با سرعت چشمگیری رشد کرده است که باعث شده این گیاهان از اهمیت اقتصادی بالایی نیز برخوردار شوند. به گزارش سازمان خواروبار جهانی، ارزش تجارت جهانی گیاهان دارویی در سال ۲۰۰۲ حدود صد میلیارد دلار بوده است و در سال ۲۰۵۰ به رقم پنج تریلیون دلار خواهد رسید. در آمریکا در سال ۱۹۹۷ از مجموع حدود ۲۷ بیلیون دلار هزینه انجام شده برای درمانهای سنتی در حدود ۲۴/۳ بیلیون دلار آن، مربوط به درمانهای گیاهی بوده است ۸۰٪ داروهای عرضه شده در برخی کشورها منشأ گیاهی دارند. پرورش و تولید گیاهان دارویی می‌تواند ضمن کمک به سلامت جامعه، در اشتغالزایی و صادرات غیرنفتی نیز نقش مهمی داشته باشد از آنجایی که اقتصاد ایران به شدت به درآمدهای نفتی وابسته است و تمام بخشها و متغیرهای اقتصادی به میزان قابل توجهی از بخش نفت متأثر هستند. ایجاد و توسعه بنگاههای کوچک و متوسط (SMEs) بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات در مناطق روستایی به علت ماهیت اشتغالزایی بالا، می‌تواند برای گروهی از روستاییان به ویژه دانش‌آموختگان و جوانان، اشتغال مولد و دائم و برای بیکاران فصلی، اشتغال موقت ایجاد کند (مرادنژادی و همکاران، ۱۳۹۵). گیاهان دارویی از جمله محصولات کشاورزی و منابع طبیعی می‌باشند که در حوزه مطالعات اقتصادی کمتر ظهور کرده‌اند و توجه کمی به آنها شده است. تقریباً بیش از ۹۰ درصد گیاهان دارویی مشهور و قابل مصرف در دنیا در اکثر نقاط ایران کشت می‌شود. طبق آمار سازمان خوار و بار کشاورزی طی سالهای ۲۰۱۲-۲۰۰۰ کشور ایران از عمده‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان گیاهان دارویی در جهان به شمار می‌رود به گونه‌ای که رازیانه، بادیان، انیسون و گشنیز چهار محصول اصلی صادراتی گیاهان دارویی ایران را تشکیل می‌دهد (خداوردیزاده و محمدی، ۱۳۹۴).

اقتصاد دانش بنیان

توجه به نقش دانش در اقتصاد موضوع جدیدی نیست، به نحوی که آدام اسمیت^۱ در قرن هجدهم به نقش تخصص در تولید و اقتصاد توجه داشته و فردریک لیست^۲ تأکید می‌کند که خلق و توزیع دانش به بهبود کارایی در اقتصاد کمک شایان توجهی می‌کند. طرفداران شومپتر^۳ نظیر هیرشمن^۴، گالبرایت^۵ و گودوین^۶ به نقش ابداع و نوآوری در پویایی اقتصاد توجه خاصی داشته و رومر و گروسمن^۷ نیز با ارایه نظریه جدید در زمینه سرمایه انسانی، برای علم

^۱. Adam Smith

^۲. Friedrich List

^۳. Schumpeter

^۴. Hirschman

^۵. Galbraith

^۶. Godwin

^۷. Romer and Grossman

و دانش در رشد بلند مدت اقتصادی نقش عمده ای قایل می شوند. در عصر حاضر، اصطلاح اقتصاد دانش بنیان که توسط مورد تأکید خاص در استراتژی توسعه ملل قرار (OECD) سازمان اقتصادی همکاری و توسعه گرفته است، گویای تأکید بر نقش دانش در جریان توسعه اقتصاد می باشد؛ از این رو، می توان گفت در اقتصاد دانش بنیان، به دانش از نظر کیفی و کمی با اهمیت تر از گذشته نگریسته می شو (گرچی زاده و شریفی رنانی، ۱۳۹۳).

اقتصاد دانش بنیان، طبق تعریف سازمان همکاری های اقتصادی آسیا و اقیانوسیه^۸ (۲۰۰۰) اقتصادی است که در آن تولید، توزیع و کاربرد دانش مهم ترین پیشران رشد، خلق ثروت و ایجاد اشتغال در تمامی صنایع است. در این نوع اقتصاد به تعبیر سازمان همکاری های اقتصادی آسیا و اقیانوسیه (۲۰۰۰)، تمامی بخش ها و صنایع دانش بر می شوند. به همین دلیل اقتصادهای مدرن که هر روزه دانش بنیان تر می شوند، عموماً بر دارایی های ناملموسی چون دانش، نوآوری، تحقیق و توسعه متکی شده اند و از این طریق توسعه اقتصادی به بار می آورند (پاداش و همکاران، ۱۳۹۶). در سال ۱۹۹۶ سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۹ تعریفی رسمی و نظام مند از اقتصاد نوین موسوم به اقتصاد دانش بنیان ارائه نمود: اقتصادی که مستقیماً مبتنی بر تولید، توزیع و استفاده از دانش و اطلاعات است. این سازمان رویکرد فریتز مکلاپ^{۱۰} که از پیشگامان حوزه اقتصاد دانشی و جامعه اطلاعاتی بود را دنبال نموده و از اقتصاد دانش محور به عنوان اقتصادی که در آن نقش دانش در مقایسه با منابع طبیعی، سرمایه فیزیکی و کارگر دارای مهارت پائین در جایگاه بالاتری قرار گرفته یاد کرد نزد پاول و اسنلمن^{۱۱} اقتصاد دانشی به معنای اتکاء بیشتر بر توانایی های فکری به جای نهاده های فیزیکی یا منابع طبیعی همراه با تلاش برای ایجاد بهبود رویه ها و محصولات در هر مرحله از فرآیند تولید است. این نگاه بر تولید ایده های بدیع که در ادامه به تولید کالا و خدمات جدید یا بهبود یافته منتهی می شود تمرکز داشته و افزایش نسبی سهم سرمایه ناملموس در تولید ناخالص داخلی بازتاب دهنده آن است. نزد پاول و اسنلمن اقتصاد دانشی به معنای اتکاء بیشتر بر توانایی های فکری به جای نهاده های فیزیکی یا منابع طبیعی همراه با تلاش برای ایجاد بهبود رویه ها و محصولات در هر مرحله از فرآیند تولید است. این نگاه بر تولید ایده های بدیع که در ادامه به تولید کالا و خدمات جدید یا بهبود یافته منتهی می شود تمرکز داشته و افزایش نسبی سهم سرمایه ناملموس در تولید ناخالص داخلی بازتاب دهنده آن است (ریزوندی و همکاران، ۱۳۹۶).

ظرفیت کسب و کارهای استارت‌آپی ایران در حوزه گیاهان دارویی با نگاه اقتصاد دانش بنیان

در عصر حاضر، کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا در رویکرد جدید اقتصاد دانش بنیان به عنوان عامل مهم توسعه اقتصادی بوده و نقش قابل توجهی در ایجاد اشتغال و فراهم کردن بستر مناسب برای نوآوری دارد. در سال های اخیر با گسترش شرکت های نوپا (استارت آپ ها) و اکوسیستم های استارت‌آپی، شرایط ایجاد درآمد، رشد اقتصادی و ایجاد مشاغل پایدار فراهم شده است. در این راستا یکی از مسیرهای مهم و نیازمند توجه در خصوص بروز و رشد کارآفرینی فناورانه در کشور، توجه به استارت آپ ها می باشد. از سوی دیگر با توجه به جایگاه مهم گیاهان دارویی و فرآورده

⁸. Asia Pacific Economic Cooperation (APEC)

⁹. Organization of Economic and Cooperative Development (OECD)

¹⁰. Fritz Machlup

¹¹. Powell & Snellman

های طبیعی در چرخه اقتصاد جهانی، اهمیت دادن به استارت آپ ها در این حوزه، می تواند سبب رشد و توسعه پایدار اقتصادی شده و تاثیر بسزایی در امر صادرات غیرنفتی داشته باشد (آل ابراهیم دهکردی، ۱۳۹۸).

نتیجه گیری

در عصر حاضر، کارآفرینی و کسب و کارهای نوپا در رویکرد جدید اقتصاد دانش بنیان به عنوان عامل مهم توسعه اقتصادی بوده و نقش قابل توجهی در ایجاد اشتغال و فراهم کردن بستر مناسب برای نوآوری دارد. برگزاری رویدادهای استارتآپی گیاهان دارویی، حول ایده های نوآورانه و خلاقانه، متناسب با نیاز بازار می تواند جهت دهی مثبتی به شکل گیری کسب و کارهای نوپا دهد و این گونه می توان بهره مندی بیشتری از توسعه در حوزه اقتصاد دانش بنیان به دست آورد.

منابع

- امیدی، منصور، فرزین، نرجس، ۱۳۹۱، راهکارهای بیوتکنولوژی در افزایش کارایی گیاهان دارویی، ژنتیک نوین، دوره هفتم، شماره ۳.
- مراد نژادی، همایون، علیخانی، زهرا، واحدی، مرجان، ۱۳۹۵، شناسایی و اولویت بندی کسب و کارهای مرتبط با گیاهان دارویی در شهرستان چرداول، دوماهنامه علمی - پژوهشی تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران، جلد ۳۳، شماره ۳.
- خداوردیزاده، محمد، محمدی، سمیه، ۱۳۹۵، بررسی ساختار بازار و اولویت بندی بازارهای هدف صادرات گیاهان دارویی منتخب ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات اقتصادی کاربردی ایران، سال پنجم، شماره ۲۰.
- پاداش، حمید، خداپناه، بهمن، ابراهیم زاده، مهدی، ۱۳۹۶، تاثیر محیط نهادی بر اقتصاد دانش بنیان، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، سال هفدهم، شماره ۶۴.
- گرگی زاده، عطیه، شریفی رنانی، حسین، ۱۳۹۳، نقش اقتصاد دانش بنیان در کنترل تورم، فصلنامه مدل سازی اقتصادی، سال هشتم، شماره ۲.
- ریزوندی، محمدمیر، سحابی، بهرام، یآوری، کاظم، مومنی، فرشاد، ۱۳۹۶، ارزیابی انتقادی اقتصاد نئوکلاسیک در مسئله گذار به اقتصاد دانش بنیان؛ رویکردی نهادی، فصلنامه علمی-پژوهشی سیاست علم و فناوری، سال نهم، شماره ۱.
- تاری، غفار، پرحلم، حمیدرضا، ۱۳۹۹، مدل ساختاری عوامل موثر بر بقاء و رشد استارت آپ ها در ایران، پژوهشنامه مدیریت اجرایی (علمی)، دانشگاه مازندران، سال دوازدهم، شماره ۲۳.
- آل ابراهیم دهکردی، الهه، ۱۳۹۸، ضرورت بهره مندی از ظرفیت خلاقانه کسب و کارهای استارتآپی در حوزه گیاهان دارویی از منظر اقتصاد دانش بنیان، هشتمین همایش بین المللی طلای سبز، تهران.
- ندافی، راضیه، احمدوند، مصطفی، ۱۳۹۶، شناسایی و اولویت بندی پیمان های توسعه کسب و کارهای نوپا (استارت آپ ها) با استفاده از روش شناسی کیو، توسعه کارآفرینی، دوره ۱۰، شماره ۳.
- شهرابی، بهزاد، اشرفی، مجید، عباسی، ابراهیم، ۱۳۹۸، مدل یابی عوامل تاثیرگذار بر تامین مالی استارت آپ ها (کسب و کارهای نوپا) با تکنیک دیمتل، راهبرد مدیریت مالی، سال هفتم، شماره ۲۵.

Appropriate study of Iranian startup business in the field of medicinal plants with a view to knowledge-based economy

Melika Molkara¹

Date of Receipt: 2021/07/23 Date of Issue: 2021/08/10

Abstract

In the new global economy, startups are considered as key players in economic development. The reason for the importance of this issue is their role in creating employment and economic growth at the regional, national and industrial levels. Startups are recognized as important drivers of job creation. Given the important place of medicinal plants and natural products in the global economic cycle, giving importance to startups in this field, can lead to sustainable economic growth and development and have a significant impact on non-oil exports.

Keywords

Knowledge-Based Economics, Medicinal Plants, Global Trade, Photochemistry, Start-up Business.

1. Postdoctoral student in Management, Higher Management Education Organization, Tehran, Iran, mlym803@gmail.com

